

بررسی میزان علاقه مندی معلمان و دانش آموزان مقطع ابتدایی و متوسطه اول به هفت شیوه ی املاگویی در شهرستان دزفول

زهرا مهر افشان^۱

۱-فارغ التحصیل دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول

چکیده

هدف از نگارش این مقاله این است که روش های املا گویی و املا نویسی مورد علاقه دانش آموزان و معلمان دوره ی ابتدایی و متوسطه اول مورد تحلیل قرار گیرد. به طور قطع علاقه ی معلمان و دانش آموزان به انواع مختلف این شیوه ها، دلیلی محکم به چگونگی روش اجرای آنها و تأثیر این علاقه در درست نویسی واژه ها است. پس از پایان بررسی ها، این نکته روشن شد که معلمان تمایل بیشتری به املا گویی سنتی دارند و املا ی تقریری را ترجیح می دهند و دانش آموزان، املا نویسی خلاق را می پذیرند و به شیوه ی املا ی غلط یابی علاقه دارند. عملکرد دانش آموزان دوره متوسطه ی اول به شیوه املا گویی مورد علاقه معلمان نزدیکتر است. بررسی این موضوع در میان صد نفر از دانش آموزان دوره ی ابتدایی و صد نفر از دانش آموزان دوره ی متوسطه ی اول و صد نفر از معلمان انجام گرفت. روش تحقیق در این پژوهش، روش نظری بر پایه استدلال عقلانی و مطالعات کتابخانه ای و همچنین تحقیق میدانی و ارائه ی آمار و نمودار و جدول برای درک بهتر نتایج است. اهداف این مقاله این است که معلمان و دانش آموزان بعد از اینکه علاقه مندی شان به انواع املا مشخص شد، آن ها را به درستی اجرا کنند که این رغبت باعث افزایش درست نویسی واژه ها می شود.

واژگان کلیدی: املا، املاگویی سنتی، املا گویی خلاق، املا ی غلط یابی، املا ی تقریری، علاقه به زنگ املا، علاقه به روش املا گویی

۱- مقدمه

آنچه که در این مقاله بررسی می شود، روشن شدن شیوه های املاگویی سنتی و خلاق است و این که معلمان و دانش آموزان به کدام شیوه رغبت نشان می دهند. ضرورتی که باعث شد به تحقیق در این مهم پرداخته شود، این بود که برخی از دانش آموزان چون به یک شیوه ی املاگویی که معلم آن ها استفاده می کرد، رغبت نداشتند و بنابر این تلاشی در زمینه ی املا نویسی صحیح نمی کردند. پس از بررسی های انجام شده، این نتیجه حاصل شد که گاهی دانش آموزان از زنگ زنگ املا تنفر دارند و گاهی به آن علاقه نشان می دهند و میزان این تنفر و علاقه بستگی به شیوه ی املا گویی دارد. اگر این زنگ در مدارس، مانند یک زنگ نظامی باشد و معلم فقط از یک روش برای املا گویی استفاده کند، دانش آموزان به درس املا جذب نمی شوند و این زنگ خسته کننده می شود. میزان علاقه مندی دانش آموزان به زنگ املا، بستگی به ساختار املا و عملکرد معلم در کلاس دارد که باید به آن توجه کرد.

شیوه ی املاگویی

در گذشته که بحث شیوه های متنوع برای املاگویی مطرح نبود و سطح خلاقیت دانش آموزان در نظر گرفته نمی شد، روش های خلاق نیز کاربرد کمتری در املاگویی و املا نویسی داشتند. معلمان از چند روش محدود برای املاگویی استفاده می کردند و دانش آموزان نیز خواهان روش های جدیدتری نبودند. زنگ املا، برای بیشتر دانش آموزان کسل کننده بود؛ زیرا بسیار تکراری می نمود و احساس می شد که کاربرد چندانی در زندگی ندارد. معلم محوری در روش های سنتی املاگویی یکی از عوامل خسته شدن دانش آموزان از املا بود. حتی بیست محوری و نادیده گرفتن میزان یادگیری هم باعث می شد که دانش آموزان از این زنگ با اکراه یاد کنند. اضطراب از طرز املاگویی و شیوه قرائت معلم و حتی دلهره داشتن از شیوه تصحیح معلم، خاطرات خوبی از این درس برای آنها در مدرسه نداشت. سال های زیادی در مدارس، به هنگام زنگ املا، معلم متن درسی را برای دانش آموزان می خواند و آن ها همان متن را می نوشتند. قبل از این آزمون نیز تلاشی برای آموزش آن نمی شد. فقط دانش آموزان روزی چند بار از روی آن می نوشتند و یا زیر کلمات سخت خط می کشیدند و از هر کدام پنج بار یا ده بار رو نویسی می کردند. سختی این کلمات نیز برای دانش آموزان توضیح داده نمی شد که از چه نظر بود و ابعاد مختلف ارزش املائی واژه ها، بیان نمی شد. املائی این متن ها گرفته می شد و در نهایت هر کس که نمره اش بیست می شد، به این صورت نشان داده می شد که در املا نویسی مهارت دارد. به نظر نگارنده، در مورد خیلی از دانش آموزانی که در گذشته نمره ی املائی آنها فقط بیست بود، این امر صدق می کند که نمره ی آن ها معیاری برای آموزش صحیح آن ها و یا حتی توانایی آن ها در آن درس نبوده است؛ بلکه فقط ملاکی برای یادگیری درس آن روز آن ها و حافظه ی قوی آن ها برای به یاد سپردن متن درسی بود که از آن املا گفته می شد.

املائی تقریری

«اولین نوع از املائی سنتی، املائی است که تقریباً همه ی کسانی که حتی سواد اندکی دارند، با آن آشنایی دارند و به اسم های مختلفی نامگذاری شده است. «املائی تقریری»، «تحریری» و یا «خطابه ای» ساده ترین نوع املاگویی است که در آن «معلم متن را می خواند و دانش آموزان می نویسند» (حاج محمدنیا قالیباف، ۱۳۸۵).

این املا به صورتی برای دانش آموزان قرائت می شود که املا نویس مخاطب قرار می گیرد و باید آن چه را که می شنود بر روی کاغذ بیاورد و تصحیح آن بیشتر مواقع توسط معلم یا املاگو انجام می شود.

املائی پای تخته‌ای

همانطور که از اسم این شیوه ی املاگویی معلوم است، در این شیوه «از دانش آموزی خواسته می شود پای تابلو بیاید و معلم متنی را قرائت می کند و دانش آموز روی تابلو می نویسد» (علوی مقدم، علیزاده، ۱۳۸۹). البته در گذشته به صورت دیگری هم انجام می شد که معلم، تعدادی کلمه ی سخت را برای دانش آموزان می خواند و او باید همان واژه ها را روی تابلو می نوشت. این روش قبلاً به صورت انفرادی انجام می شد ولی با اندکی تغییر، در شیوه های خلاق املاگویی «املائی پای تخته ای» به صورت مسابقه و یا گروهی نیز انجام می شود که بسیار کاربردی تر است. معلم می تواند از دیگر دانش آموزان نیز بخواهد همان واژه ها یا متن پای تخته را در دفترهایشان بنویسند. «با این روش، هم زمان دانش آموزان دیگر مطالب املا را روی دفتر می نوشتند و اگر نوشتن درست کلمه ای را نمی دانستند روی تابلو نگاه می کردند» (همان)

املائی کاربردی

برخی شیوه های املاگویی، خلاق هستند که به آن ها «املائی کاربردی» یا «املائی کتبی» یا «فعالیت های املائی» نیز می گویند.

در شیوه های املائی کاربردی در مدارس متوسط اول، طبق مشاهده ی نمونه سوال های دانش آموزان، به املائی غلط یابی توجه بیشتری شده است.

در مقطع ابتدایی نیز معلمان باید این نوع فعالیت های املائی و املا های آموزشی را در طرح کار و شیوه ی املاگویی خود جای دهند؛ زیرا نه تنها املاگویی را از حالت یک نواختی خارج می کند، بلکه زمینه را برای شکوفا شدن خلاقیت در دانش آموزان مساعد می کند.

روش های مختلف املاگویی خلاق که در واقع گفتن املا نیست، بلکه یک نوع فعالیت برای ارزش یابی دانش آموزان در درست نویسی است، به دانش آموزان در زمینه پیشبرد املا نویسی موفق کمک شایانی می کند.

املائی تصویری

یکی از انواع املاگویی خلاق «املائی تصویری» است. به نظر نگارنده، «عکس نویسی» یا «تصویر نویسی»، نام های دیگری هستند که مناسب این نوع املاگویی می باشد. دانش آموزان در سنین قبل از دبستان، با دیدن تصاویر اشیا با نام آن ها آشنا می شوند. نوشتن این کلمات با دیدن تصاویر آن ها نیز می توانند راهی مفید برای املاگویی باشد. در این روش بدون اینکه املاگو تکلم کند و متنی را قرائت کند، فقط با نشان دادن تصاویر، از دانش آموزان می خواهد که نام آن ها را با املائی صحیح بنویسد.

با انتخاب تصاویر مهم از دروس مختلف و چسباندن آن ها بر روی تابلوی کلاس، از دانش آموزان خواسته می شود، نام اشکال و تصاویر را با املائی صحیح بنویسد و در نهایت معلم متوجه می شود که دانش آموز در درک نام کدام تصویر و نوشتن کدام حروف مشکل دارد (عبداللهی حسینی، ۱۳۸۶).

در نهایت این نکته روشن می شود که دانش آموزان ابتدا باید در درک نام تصویر توانا باشد تا بتواند آن را با املائی صحیح بنویسد. زیبایی و تنوع در نوشتن خلاق، به صورت املائی تصویری، درس املا را برای دانش آموزان جذاب می کند.

غیر از این نوع املاگویی تصویری که به صورت تک کلمه و واژه‌های مشخص است، می‌توان از روش‌های دیگری هم برای املائی تصویری استفاده کرد: ارائه کردن یک نقاشی که پیام داشته باشد و بتوان برای آن یک متن به عنوان املا نوشت و یا نام تصاویر موجود در نقاشی را کنار آن با املائی صحیح نوشت، از دانش‌آموزان خواست که برای درس یک تصویر یا نقاشی بکشند و نام تصاویر موجود در آن اطراف را بنویسند (علوی مقدم، ۱۳۸۹). این تصویرها با املائی صحیح نام آن‌ها، به دانش‌آموزان کمک می‌کند که هر گاه شکل چیزی را دیدند، نام آن شکل را به همراه املائی صحیح نوشتاری آن در ذهن بیاورند و دیر تر آن را فراموش نکنند.

می‌توان در یک متن املائی که به صورت داستانی نوشته شده است، به جای بعضی کلمات، تصویر آن‌ها قرار داد و از دانش‌آموزان خواست تا با نوشتن نام آن تصاویر، متن املا را کامل کنند (همان).

در بعضی از متن‌هایی نیز که به عنوان روان‌خوانی برای دانش‌آموزان در نظر گرفته شده است، قبل از شروع به خواندن متن توسط دانش‌آموز، به دانش‌آموز پیام می‌دهند که به جای نوشتن بعضی از کلمات کلیدی تصویر آن قرار داده شده است و باید هر کجا که شکل تصویر را دید نام آن را با املائی صحیح به خاطر بیاورد. این عمل در تقویت حافظه‌ی دیداری دانش‌آموزان بسیار موثر و مفید است، در واقع تصویر اشیاء و نوشتن صحیح آنها در ارتباط با هم می‌تواند نوعی املاگویی خلاق باشد.

می‌توان از این روش به عنوان یک مسابقه برای دانش‌آموزان استفاده کرد. بهترین جملات را که دانش‌آموزان در مورد تصویر ارائه شده می‌نویسند و با املائی صحیح به املاگو تحویل می‌دهند انتخاب کرد و به زیبا ترین آنها جایزه داد (همان).

املائی پنهان

یکی از شیوه‌های املاگویی خلاق «املائی پنهان» است. می‌توان به آن «املائی مخفی» نیز گفت. در این نوع املا، علاوه بر صحیح نویسی واژه‌ها و حروف مورد نظر، قدرت انتخاب دانش‌آموز نیز تقویت می‌شود. این نوع املا به صورت‌های مختلفی اجرا می‌شود:

۱. می‌توان املائی پنهان و املائی تصویری را با هم ادغام کرد؛ به این صورت که در یک جمله، جای کلمه‌ای را خالی گذاشت و به جای آن تصویر قرر داد تا نام آن با املائی صحیح نوشته شود (عبداللهی حسینی، ۱۳۸۶).

۲. می‌توان به جای خالی گذاشتن یک کلمه در جمله، جای یک حرف را در کلمه خالی گذاشت که ارزش املائی داشته باشد. می‌توان چند حرف را نوشت تا دانش‌آموز از بین حروف انتخاب کند و حرف مناسب را بنویسد.

۳. می‌توان این متن را بر روی تابلو نوشت و از دانش‌آموزان خواست آن را صامت خوانی کنند. سپس بر روی متن پرده‌ای نصب کرد و آن را برای دانش‌آموزان خواند تا بنویسند. در نهایت می‌توانند آن را از روی متن پشت پرده تصحیح کنند. به این نوع، املائی پوشیده و پرده‌ای نیز می‌گویند (علوی مقدم، ۱۳۸۹).

چون در این املا، متن اصلی پنهان شده است و دوباره برای دانش‌آموزان نمایش داده می‌شود یک نوع اطمینان خاطر برای دانش‌آموزان به همراه دارد. صامت خوانی آن توسط دانش‌آموزان و یا اینکه یک دانش‌آموز آن را با صدای بلند بخواند، باعث می‌شود که متن املا یک بار دیگر برای دانش‌آموزان تکرار شود که در صحیح نویسی و به خاطر آوردن واژه‌ها به آن‌ها کمک می‌کند.

۴. پنهان کردن کلمه‌ها زیر لیوان و یا هر وسیله‌ی دیگر و پیدا کردن آن توسط خود دانش‌آموز، باعث تقویت قدرت حافظه دانش‌آموزان می‌شود (همان).

به نظر نگارنده، وقتی دانش آموز در جستجوی کلمه ای است و با شکل صحیح آن مواجه می‌شود، در ذهن او تثبیت می‌شود. در واقع پنهان کردن کلمه و قرائت آن توسط املاگر و پیدا کردن توسط املانویس، یک نوع بازی به همراه آموزش درست نویسی واژه هاست.

۵. املاگو می‌تواند هر کلمه ای را بر روی یک کارت بنویسد و آن‌ها را به دست دانش آموزان بدهد؛ یعنی هر دانش آموز معرف یک کلمه است، سپس جمله ای را قرائت کند و از دانش آموزان بخواهد آن جمله را در بین دوستانش که هر کدام یک کارت دارند پیدا کند و به شکل صحیح بنویسد.

املاي ذهني

این شیوه‌ی املاگویی خلاق که «املاي ذهني»، «حفظي»، «به یاد سپاری» و «املاي حافظه‌اي» نیز نامیده می‌شود، در میان دانش آموزان مقطع ابتدایی و متوسطه‌ی اول، از محبوبیت ویژه‌ای برخوردار است. می‌توان این نوع املا را یا به صورت جمله و یا واژه نویسی ارائه کرد. محبوبیت این روش به این دلیل است که دانش آموزان املايی شبیه به املاي تقریری را به صورت خود خوان و خودنویس، ارائه می‌کنند، بدون این که معلم در آن نقشی داشته باشد.

به نظر نگارنده، نام دیگری که برای این نوع املا مناسب است «از بر نویسی» است که با معیارهای املاي تقریری نیز تا حدودی مطابقت دارد. «حافظه نگاری» نیز عنوان مناسبی برای آن می‌تواند باشد. «حافظه نگاری» یا «املاي ذهني» به این صورت است که املا نویس آن چه را که قبلاً خوانده یا شنیده است، بتواند در ذهن بیاورد و بنویسد؛ یعنی همان گونه که به شکل صحیح دیده است بنویسد. البته در این روش نباید از دانش آموزان خواست تمام کلمات یک متن را بنویسد؛ زیرا بعضی کلمات ارزش املايی ندارند و نیازی نیست که به عنوان کلمات املايی تکرار شوند مانند: است، به، از، در و...

به نظر نگارنده، این روش املاگویی را به صورت گروهی می‌توان اجرا کرد. هر گروه تعدادی کارت را که بر روی آن‌ها واژه‌هایی نوشته شده است بر می‌دارد، سپس اعضای گروه آن‌ها را می‌خوانند و در ذهن نگه می‌دارند، کارت‌ها جمع می‌شوند و در طول مدت زمان معینی باید هر گروه، هر تعداد کلمه را که در ذهنش تثبیت شده است، با املاي صحیح بر روی تابلو بنویسد، در نهایت گروهی که کلمه بیشتری را نوشته است برنده اعلام می‌شود. روش دیگر این است که معلم یا املاگو، دو حرف الفبا را انتخاب می‌کند و دانش آموزان کلمه‌هایی را که در آن‌ها این حروف وجود دارد و در دایره‌ی لغات ذهنی خود دارند، به شکل صحیح بنویسند. این روش، برای تقویت حافظه‌ی دیداری و افزایش لغات در ذهن بسیار مفید است (رحیمی تهرانی، ۱۳۸۸).

می‌توان به شکل دیگری نیز این املا را اجرا کرد، با این صورت که یک متن را در اختیار دانش آموزان قرار داد تا بخوانند، سپس از آنها خواست که کلماتی را که سه نقطه دارند و یا یک حرف خاص الفبا مانند «ض» در آنها بکار رفته است و در این متن دیده‌اند بر روی کاغذ بنویسند.

می‌توان به شکل دیگری نیز این املا را اجرا کرد، به این صورت که یک متن را در اختیار دانش آموزان قرار داد تا بخوانند، سپس از آنها خواست که کلماتی را که سه نقطه دارند و یا یک حرف خاص الفبا مانند «ض» در آن‌ها به کار رفته است و در این متن دیده‌اند بر روی کاغذ بنویسند.

می‌توان از دانش آموز خواست ۵ کلمه یا ۲ کلمه را که با حرف مشخصی مانند «س» یا «ط» شروع می‌شوند با املاي صحیح بنویسد. «در این روش به صورت طولی، از ریاضی، املا و حافظه کمک گرفته می‌شود. آن‌ها باید آن

حرف غیر آخر را در ذهن خود معنا و دایره لغاتشان را جستجو کنند و آن دو کلمه را که قبلاً خوانده‌اند یا خود می‌شناسند، یادداشت کنند» (ابرار حامد، ۱۳۸۷)

در این نوع املا، ذهن دانش آموزان وادار به جستجو و تکاپو می‌شود و دانش آموزان یاد می‌گیرند هیچ مطلبی را بدون دقت مطالعه نکنند؛ زیرا ممکن است واژه‌های سازنده آن متن، یک روز به کمک او در شیوه‌ی املاگویی بیایند.

می‌توان املا را با کمک حافظه کامل کرد، به این صورت که دانش آموزان از قبل متنی را بخوانند، سپس آن متن با جاهای خالی کلماتی به آن‌ها ارائه شود و در نهایت، دانش آموزان جای آن‌ها را با کلماتی که قبلاً خوانده‌اند و در ذهن دارند، جایگزین کنند. (علوی مقدم، علیزاده، ۱۳۸۹)

یه نظر نگارنده اگر در این روش، دانش آموزان بتوانند با هم معنی آن کلماتی که در ذهن دارند، جاهای خالی را پر کنند، ذهنشان به تکاپوی بیشتری وادار می‌شود و دایره‌ی لغات ذهنیشان نیز بیشتر خواهد شد.

املا‌ی پر کردنی

در این شیوه املاگویی، حافظه، درک و معنی و گزینش صحیح کلمات و حروف تقویت می‌شود، همانطور که از نام این نوع املا مشخص است، پر کردن به شیوه‌ی صحیح، یه درست نویسی کلمات مورد نظر ختم می‌شود. دانش آموزان در این نوع املا که به شیوه‌های گوناگونی اجرا می‌شود، ذهن خود را به کار می‌گیرند تا صحیح نویسی را همراه با انتخاب درست واژه‌ها بیاموزند.

۱. اولین شیوه‌ای که در این نوع املا کاربرد دارد، این گونه است که املاگو یک کلمه از متن درس را که ارزش املائی دارد، انتخاب می‌کند و به تعداد حروف آن، جدولی برایش رسم می‌کند، املا نویس یک حرف از آن را بصورت تصادفی می‌گوید، اگر کلمه مورد نظر آن حرف را داشت، در جدول قرار می‌گیرد و ادامه‌ی جدول کلمه به همین ترتیب کامل می‌شود تا کلمه مورد نظر به دست آید (عبداللهی حسینی، ۱۳۸۶).

در این شیوه، بازی و آموزش املا درهم ادغام شده است. می‌توان از دانش آموزان خواست تا خارج از محیط مدرسه و در منزل نیز این شیوه را تمرین کنند و کلماتی مانند شهرها، میوه‌ها، گل‌ها و یا اسامی خاص بنویسند و املا‌ی آن‌ها را یاد بگیرند. این شیوه بسیار متنوع و جالب است و باعث افزایش لغات با املا‌ی صحیح آن‌ها در ذهن دانش آموزان می‌شود.

۲. دومین شیوه کاربردی در این نوع املاگویی که زمان کمی نیز برای نوشتن آن صرف می‌شود به این صورت است که املاگو متن نوشته شده‌ای در اختیار دانش آموزان قرار می‌دهد و جای تعدادی از واژه‌ها را خالی می‌گذارد، سپس متن را قرائت می‌کند و دانش آموزان پس از شنیدن واژه‌هایی که جای آنها در متن خالی است، به صورت صحیح آن‌ها را می‌نویسند (همان). البته در این نوع املاگویی، باید کلماتی را حذف کرد که مشخص باشند ارزش املائی داشته باشند، در غیر این صورت کار مفیدی صورت نگرفته است. در مواقعی که فرصت برای نوشتن یک متن کامل املا محدود است، می‌توان از این شیوه بهره گرفت.

۳. سومین شیوه‌ی کاربردی در این نوع املا، این است که املاگو در ابتدای صفحه، کلماتی را به دانش آموز می‌دهد و از او می‌خواهد متن نوشته شده را با کلمات مناسب پر کند (علوی مقدم، علیزاده، ۱۳۸۹).

پیدا کردن کلمه با املا‌ی صحیح آن و در جای مناسب قرار دادن آن، برای تقویت املا‌ی دانش آموزان نیز بسیار موثر است. این شیوه‌ی املاگویی، با تکیه بر درک معنی صورت می‌گیرد.

۴. در روش دیگر می‌توان «متنی آماده شود و جلوی کلمات کلید، فضایی خالی در نظر گرفته شود. سپس از دانش آموزان خواسته شود تا هم معنی یا هم خانواده‌ی آن کلمه را بنویسند» (همان). البته در این شیوه باید برای دانش آموزان زمانی برای فکر کردن در نظر گرفته شود تا هم معنی کلمه‌ی مورد نظر را پیدا کنند درضمن باید به آنها یادآوری کرد که هم معنی کلمه را با املائی صحیح بنویسند تا امتیاز بیشتری بگیرند. ممکن است هم معنی آن را پیدا کنند ولی آن را غلط بنویسند، در این صورت تمام امتیاز آن کلمه به آن‌ها تعلق نمی‌گیرد.

۵. می‌توان به این شیوه آن را اجرا کند که یک متن نوشته شده به دانش آموزان داد و جای تعدادی کلمه با ارزش املائی را خالی گذاشت و در مقابل هر جای خالی دو گزینه با دو شیوه‌ی نوشتن داد تا دانش آموزان از بین آن‌ها انتخاب کنند. مثلاً جمله‌ی: پدرم خانه را با کامیون جا به جا کرد. (اثاث-اساس) به دانش آموز ارائه شود و دانش آموز با توجه به معنی جمله و هم نشینش واژه‌ها باید «اثاث» را انتخاب کنند. این شیوه در میان دانش آموزان پایه دوم ابتدایی اجرا شد و بسیار هم مورد استقبال قرار گرفت.

۶. می‌توان به جای این که، واژه‌ها را در جمله حذف کرد، نقطه، دندانه، تشدید، تنوین و یا سرکج و همزه را حذف کرد و از دانش آموزان خواست آن را در جای مناسب خود قرار دهند که با این روش نیز کاملاً کامل می‌شود (همان). در این روش از املائی پرکردنی، سطح دقت دانش آموزان بالا می‌رود و دانش آموزان با دقت بیشتری متن را مطالعه می‌کنند. این روش برای دانش آموزانی که غلط‌های املائی آنها بیشتر از نوع بی‌دقتی است کاربرد فراوانی دارد و در املا نویسی آن‌ها تاثیر گذار است.

املائی غلط یابی

این روش املاگویی از میان تمام روش‌های خلاق املاگویی و املا نویسی، نیاز به تجزیه و تحلیل بیشتری دارد. در این روش این نکته روشن می‌شود که چرا در آن، واژه‌هایی غلط نوشته می‌شوند و هدف این کار مشخص می‌شود.

این شیوه به صورت‌های مختلفی اجرا می‌شود که هر کدام از آنها توضیح داده خواهد شد.

الف) غلط یابی در متن: این نوع املا به این صورت است که یک متن به دانش آموزان داده می‌شود که در آن تعدادی از واژه‌ها، غلط نوشته شده است و دانش آموز باید آن واژه‌های غلط را در متن پیدا کند و صحیح آن‌ها را بنویسد. در این شیوه، می‌توان تعداد آن غلط‌ها را برای دانش آموز مشخص کرد و یا این که تعداد آن‌ها را معلوم نکرد.

غلط یابی در متن، روش خوبی برای آموزش صحیح املا نیز هست. این شیوه برای دانش آموزان سال‌های پایانی دوره ابتدایی و دوره متوسطه اول مناسب است. متنی که برای دانش آموزان انتخاب می‌شود، باید از قبل برای آن‌ها مشخص شود و دانش آموزان شیوه‌ی صحیح نویسی واژه‌های آن متن را آموزش دیده باشند، در صورتی که املائی «غلط یابی در متن» در مورد دانش آموزان پایه‌های اول و دوم ابتدایی امتحان شود نتیجه خوبی نخواهد داد؛ زیرا شکل صحیح واژه‌ها در ذهن دانش آموزان این پایه هنوز تثبیت نشده است و اگر شکل غلط واژه‌ها را ببینند، در ذهن آن‌ها تثبیت می‌شود و به سختی می‌توان این شکل غلط را از ذهن آن‌ها خارج کرد.

به نظر نگارنده، غلط یابی در متن، باعث تلاش ذهنی دانش آموزان در مورد آنچه که قبلاً دیده و خوانده اند می شود و سطح دقت آن ها را بالا می برد تا واژه هایی غلط را از میان متن بیابند و در مرحله بعد شکل صحیح آن ها را به خاطر بیاورند و بنویسند.

ب) غلط یابی در گروه کلمه: این شیوه املاگویی به این صورت است که دانش آموز باید از میان تعدادی گروه کلمه که از نظر معنایی و یا ترکیبی از صفت و موصوف یا مضاف و مضاف الیه یا مترادف و متضاد بودن با هم هم نشین شده اند، غلط های املائی را بیابد و تصحیح کند. این شیوه بیشتر در مقطع متوسطه کاربرد دارد. دانش آموز با توجه به معنای کلمه ی ترکیب شده و یا هم نشینی آن، شکل صحیح واژه مورد نظر را به خاطر می آورد. البته این روش باعث افزایش گنجینه ی لغات دانش آموز و سرعت دریافتن غلط های املائی نیز می شود.

ج) غلط یابی با توجه به معنای واژه به صورت چهار گزینه ای: این روش بیشتر در فعالیت های املائی در مقطع متوسطه اول استفاده می شود و به این صورت است که در چهار گزینه، چهار واژه و معنای آن ها به دانش آموز داده می شود و دانش آموز باید گزینه ی صحیح را از نظر املائی یا توجه به معنای واژه پیدا کند. در این شیوه، علاوه بر یادگیری املائی صحیح واژه، معنای واژه نیز یاد آوری می شود.

این روش ها، برای دانش آموزانی که شک و تردید در نوشتن صحیح واژه ها دارند، نمی تواند روش خوبی باشد و برای آن ها بهتر است از این روش ها استفاده نشود؛ زیرا نه تنها به یادگیری صحیح نویسی در آن ها کمکی نمی شود، بلکه ممکن است آنچه را که آموخته اند نیز فراموش کنند.

د) پیدا کردن تعداد غلط ها در جمله ها: در این شیوه، یک عبارت یا جمله به دانش آموز داده می شود و در چهار گزینه، چهار عدد را به عنوان تعداد غلط های موجود در آن، مشخص می کنند و دانش آموز باید عددی را که نشان دهنده ی تعداد صحیح غلط ها است، انتخاب کند.

اصلاح غلط های املائی در انشا

در روش های خلاق املاگویی، معمولاً عنصر دیگری غیر از املا نیز در امر درست نویسی واژه ها دخیل است. در این روش نیز انشا که در واقع مجموعه ای قوی تر، خلاق تر و کارآمد تر از املا است، در امر آموزش قواعد صحیح نویسی کلمه ها به یاری املائی بهتر می آید.

انشانویسی، در واقع هنری است که دانش آموز با توجه به واژه هایی که در ذهن دارد، موضوعی را خلق، پرورش و گسترش می دهد و برای رساندن مفهوم و پیام سخن خود به دیگران، به املا و درست نویسی نیاز دارد. در واقع یک معلم نباید فقط به خلق آن موضوع و قرائت آن در کلاس بسنده کند؛ بلکه دقت در شیوه درست نویسی واژه ها با توجه به ارتباط واژه ها و جمله ها با هم و همچنین قواعد هم نشینی، می تواند به بالا رفتن سطح املائی دانش آموزان نیز کمک کند.

گاهی معلم می تواند به جای این که خودش متنی را در کلاس تقریر کند و دانش آموزان بنویسند، انشای نوشته شده ی دانش آموزان را به عنوان متن املا تصحیح کند و غلط های املائی موجود در انشا را اصلاح کند. در واقع در این روش، دانش آموزان به دلیل این که خودشان متن انشا را خلق می کنند، انگیزه ی بیشتری در زمینه اصلاح غلط های املائی آن دارند و بسیار مورد استفاده قرار می گیرد. همچنین واژه هایی که در انشا به کار می روند کاربردی هستند و در زندگی روزمره نیز کارآمد هستند و دانش آموز نیاز دارد که شیوه صحیح آن واژه ها را بداند.

میزان علاقه مندی معلمان دوره متوسطه اول به انواع شیوه های املاگویی

می‌توان به این نکته اشاره کرد که هر معلم با املا گو ممکن است با توجه به علاقه خود به شیوه‌های املا گویی، از دانش آموزان املا بگیرند و بیشتر به آن روش تکیه کنند.

علاوه بر علاقه املاگو، تجربه‌های او و میزان اطلاعات و نحوه‌ی آموزش‌های املاگو، در انتخاب روش املاگویی بسیار موثر است. واکنش‌های رفتاری و عملکرد تحصیلی و نمره‌ی دانش آموزان در خصوص انتخاب روش املاگویی، املاگو را وادار می‌کند که گاهی علی‌رغم علاقه به یک روش، روش دیگری را انتخاب کند. نحوه‌ی آموزش املا نویسی و روش‌های تقویت املا در نوشتن صحیح واژه‌ها و انتخاب روش املا گویی موثر است.

معلمان دوره متوسطه اول پیش از پر کردن پرسش‌نامه‌ای که مربوط به میزان اهمیت آن‌ها به آموزش املا بود، نگارنده را در مورد این مسئله امیدوار کردند. از تعداد ۱۰۰ نفر معلم در دوره متوسطه اول، ۶۵ نفر آنها اذعان کردند که به امر آموزش قبل از آزمون املا اهمیت می‌دهند و ۳۵ نفر آنها، امر آموزش املا قبل از آزمون را بی‌اهمیت دانستند و تاثیر آن را کم می‌شمردند.

■ اهمیت آموزش قبل از آزمون

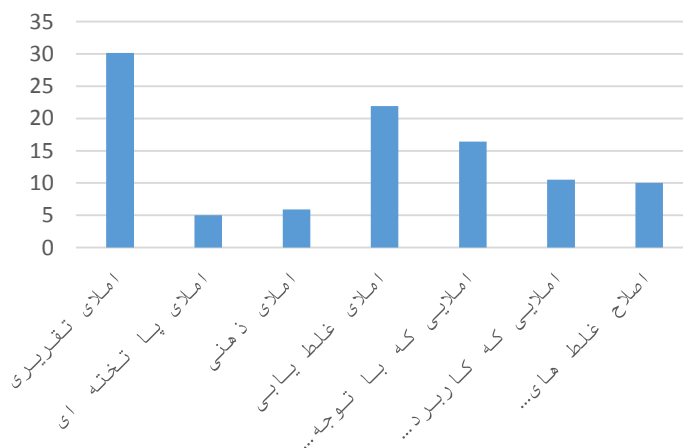
نمودار ۱- اهمیت آموزش در آزمون املا از نظر معلمان دوره‌ی اول متوسطه به درصد

این نتیجه، موضوع توجه به آموزش املا قبل از آزمون املا را ثابت می‌کند. این نکته، روشن می‌کند که در آموزش و پرورش نوین، تاثیر آموزش قبل از آزمون را در عملکرد تحصیلی دانش آموزان در املا‌ی فارسی، زیاد می‌دانند. طبق نظر خواهی از معلمان دوره اول متوسط از شیوه‌ی مورد علاقه‌ی آن‌ها برای املاگویی ثابت شد؛ که معلمان بیشترین استقبال را از شیوه‌ی املا‌ی تقریری دارند و بیشتر مایل هستند که املا‌ی تقریری را از دانش آموزان بگیرند. تعداد ۱۰۰ نفر از معلمان دوره متوسطه اول، در مورد ۷ شیوه‌ی املاگویی مورد پرسش قرار گرفتند که بیشتر آنها برای این پرسش، دو جواب داده‌اند ولی فراوانی املا‌ی تقریری ۶۶ بود که از تمام انواع املا بالاتر بود. در واقع در کل، ۲۱۹ جواب داده‌اند که فراوانی آن‌ها با درصد بیان می‌شود. جدول و نمودار آمار گرفته شده در این خصوص، این امر را بهتر نشان می‌دهد:

جدول ۱- میزان علاقه مندی معلمان به انواع شیوه‌های املاگویی

انواع شیوه‌های املاگویی	فراوانی	درصد
۱- املائی تقریری	۶۶	۳۰/۱۳٪
۲- املائی پا تخته ای	۱۱	۵/۰۲٪
۳- املائی ذهنی	۱۳	۵/۹۳٪
۴- املائی غلط یابی	۴۸	۲۱/۹۱٪
۵- املائی که با توجه به معنی، دانش آموز کلمه ی صحیح را انتخاب می کند.	۳۶	۱۶/۴۳٪
۶- املائی که کاربرد صحیح کلمه های هم آوا را در جمله مشخص می کند.	۲۳	۱۰/۵۰٪
۷- اصلاح غلط های املائی در انشا	۲۲	۱۰/۰۵٪

نمودار ۲ - نمودار میزان علاقه مندی معلمان به انواع شیوه های املاگویی به درصد

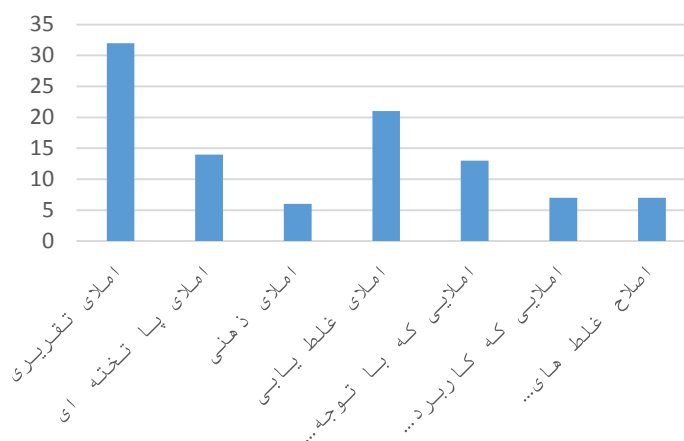
از تعداد ۱۰۰ نفر معلم در دوره متوسطه اول، خواسته شد که نظر خود را در مورد میزان علاقه مندی دانش آموزان به این ۷ شیوه ی املاگویی بیان کنند که از نظر آن ها املائی تقریری، بالاترین میزان علاقه را داشت. جدول و نمودار نظر معلمان دوره متوسطه اول برای بهتر نشان دادن نتیجه ی این پرسش، در زیر آمده است:

جدول ۲- جدول نظر معلمان در مورد میزان علاقه مندی دانش آموزان به انواع شیوه‌های املاگویی

انواع شیوه‌های املاگویی	فراوانی	درصد
۱- املائی تقریری	۳۲	۳۲٪

۱۴٪	۱۴	۲- املای پا تخته ای
۶٪	۶	۳- املای ذهنی
۲۱٪	۲۱	۴- املای غلط یابی
۱۳٪	۱۳	۵- املایی که با توجه به معنی، دانش آموز کلمه ی صحیح را انتخاب می کند.
۷٪	۷	۶- املایی که کاربرد صحیح کلمه های هم آوا را در جمله مشخص می کند.
۷٪	۷	۷- اصلاح غلط های املایی در انشا

نمودار ۳ - نمودار نظر معلمان در مورد میزان علاقه مندی دانش آموزان به انواع شیوه های املاگویی

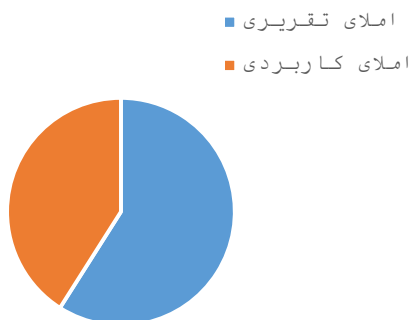
عملکرد تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه اول در شیوه های مختلف املاگویی از نظر معلمان

طبق آمار انجام شده، معلمان دوره متوسطه اول، با توجه به دو شیوه آشکار املاگویی یعنی املاي تقريري و املاي کاربردی که همان فعالیت های املایی با املاي کتبی است، این نظر را داشتند که دانش آموزان در شیوه ی املاي تقريري نمره بالاتری کسب می کنند و عملکرد آن ها در درست نویسی واژه ها بهتر است. جدول و نمودار آن به این صورت است:

جدول ۳- جدول نظر معلمان در مورد عملکرد تحصیلی دانش آموزان به انواع املاگویی

انواع کلی املاگویی	فراوانی	درصد
--------------------	---------	------

۱-	املائی تقریری	۵۹	۵۹ %
۲-	املائی پا تخته ای	۴۱	۴۱ %

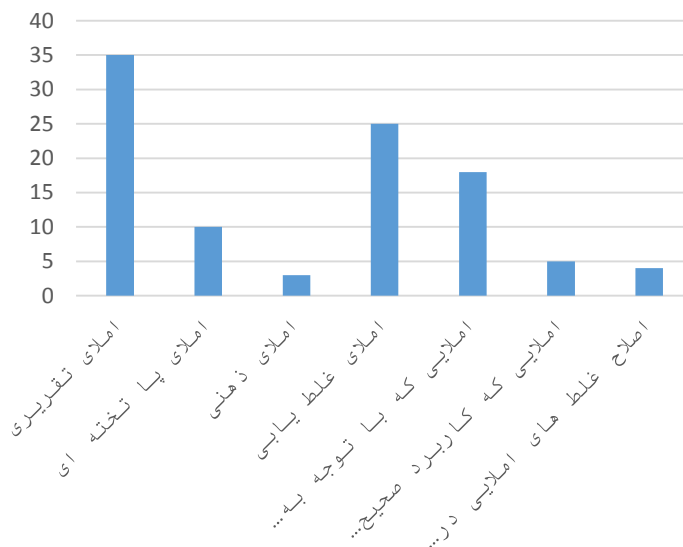
نمودار ۴- نظر معلمان در مورد عملکرد تحصیلی دانش آموزان به انواع املاگویی

به نظر نگارنده، شاید بتوان دلیل این امر را در عملکرد بهتر درست نویسی واژه ها در املائی تقریری از نظر معلمان، آشنایی بیشتر معلمان و دانش آموزان با این شیوه ی املاگویی دانست. البته نظر معلمان در مورد میزان درست نویسی واژه ها از سوی دانش آموزان در ۷ مورد از شیوه های املاگویی نیز پرسیده شد که در این مورد نیز «املائی تقریری» بیشترین فراوانی را داشت. جدول و نمودار آن در زیر نشان داده خواهد شد:

جدول ۴- میزان درست نویسی واژه ها از سوی دانش آموزان در شیوه های مختلف املاگویی از نظر معلمان

انواع شیوه های املاگویی	فراوانی	درصد
۱- املائی تقریری	۳۵	۳۵ %
۲- املائی پا تخته ای	۱۰	۱۰ %
۳- املائی ذهنی	۳	۳ %
۴- املائی غلط یابی	۲۵	۲۵ %
۵- املائی که با توجه به معنی، دانش آموز کلمه ی صحیح را انتخاب می کند.	۱۸	۱۸ %
۶- املائی که کاربرد صحیح کلمه های هم آوا را در جمله مشخص می کند.	۵	۵ %
۷- اصلاح غلط های املائی در انشا	۴	۴ %

نمودار ۵ - میزان درست نویسی واژه ها از سوی دانش آموزان در شیوه های مختلف املاگویی از نظر معلمان به درصد

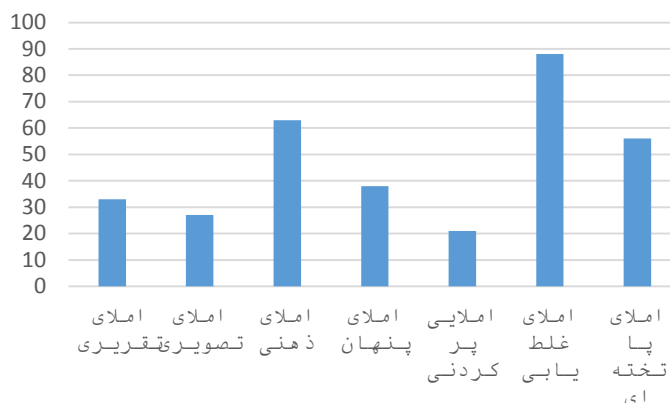
میزان علاقه مندی دانش آموزان مقطع ابتدایی و متوسطه ی اول به انواع شیوه های املاگویی

در پرسش هایی که به صورت جداگانه از دانش آموزان مقطع ابتدایی و متوسطه ی اول و در هر مقطع از ۱۰۰ نفر در مورد علاقه ی آن ها به شیوه های املاگویی پرسیده شد، این نتیجه حاصل شد که در میان دانش آموزان دو مقطع، «املاي غلط يابی» بالاترین میزان علاقه مندی را به خود اختصاص داده است. این نوع املا برای دانش آموزان جذابیت بیشتری دارد. در این روش، دانش آموزان خود را جای املاگو می گذارند و در واقع متن املا را تصحیح می کنند.

جدول ۵- میزان علاقه مندی دانش آموزان مقطع ابتدایی به شیوه های املاگویی

انواع شیوه های املاگویی	فراوانی	درصد
۱- املاي تقريری	۳۳	۳۳ %
۲- املاي تصويری	۲۷	۲۷ %
۳- املاي ذهني	۶۳	۶۳ %
۴- املاي پنهان	۳۸	۳۸ %
۵- املاي پر کردنی	۲۱	۲۱ %
۶- املاي غلط يابی	۸۸	۸۸ %
۷- املاي پا تخته ای	۵۶	۵۶ %

نمودار ۶- میزان علاقه مندی دانش
آموزان مقطع ابتدایی به شیوه های
املاگویی به درصد

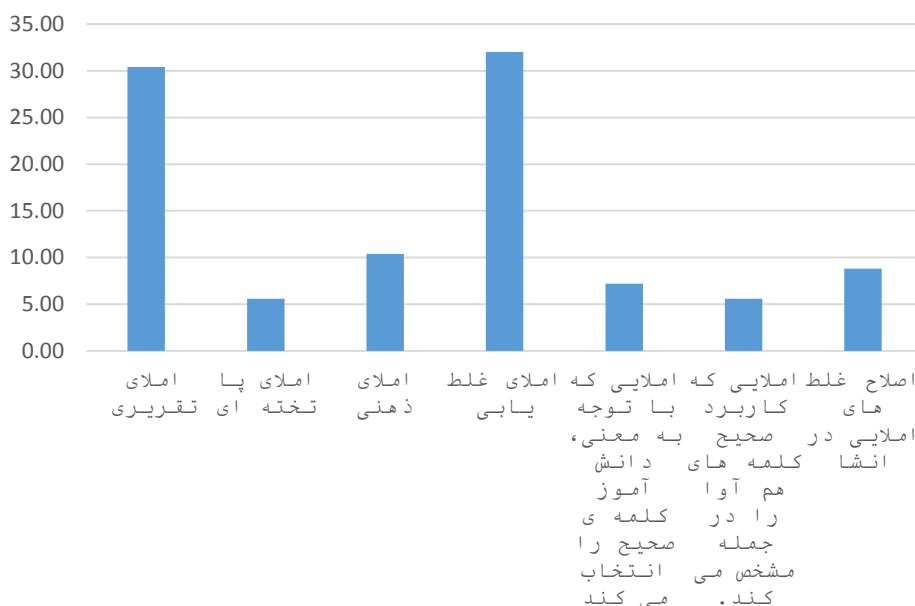
در این بررسی، دلیل انتخاب این شیوه های املاگویی در مقطع ابتدایی، میزان کاربرد آن ها بود. این روش های املاگویی، در میان معلمان و دانش آموزان دوره ی ابتدایی شناخته شده بودند. بعضی از دانش آموزان علاقه ی خود را به بیش از یک روش نشان داده اند. این شیوه های املاگویی، در دو مدرسه ی ابتدایی و در میان ۱۸ کلاس در مقطع ابتدایی، به صورت آزمون انجام شد.

در میان ۱۰۰ نفر از دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول نیز شیوه های املاگویی دیگری که کاربرد بیشتری در آن مقطع داشتند، مورد پرسش قرار گرفت که نتیجه ی آن به صورت جدول و نمودار نشان داده خواهد شد. در این مقطع نیز، میزان علاقه مندی به روش «املا غلط یابی» بالاترین میزان را به خود اختصاص داده است.

جدول ۴- میزان علاقه مندی دانش آموزان مقطع متوسطه اول به شیوه های املاگویی

انواع شیوه های املاگویی	فراوانی	درصد
۱- املا تقریری	۳۸	۳۰/۴ %
۲- املا پاخته ای	۷	۵/۶ %
۳- املا ذهنی	۱۳	۱۰/۴ %
۴- املا غلط یابی	۴۰	۳۲ %
۵- املائی که با توجه به معنی، دانش آموز کلمه ی صحیح را انتخاب می کند.	۹	۷/۲ %
۶- املائی که کاربرد صحیح کلمه های هم آوا را در جمله مشخص می کند.	۷	۵/۶ %
۷- اصلاح غلط های املائی در انشا	۱۱	۸/۸ %

نمودار ۷ - میزان علاقه مندی دانش آموزان مقطع متوسطه اول به شیوه های املاگویی به درصد

نتیجه گیری : اگر با توجه به علاقه ی دانش آموزان به شیوه های املاگویی از آن ها املا گرفته شود، تاثیر انگیزه آن ها برای درست نویسی دیده خواهد شد. در این صورت غلط های املايي کم تر به چشم خواهد خورد و دانش آموزان با رغبت بیشتری از املا یاد می کنند.

پیشنهادهات : هر معلّم می تواند با توجه به شیوه هایی که امکان انجام دادن آن ها را در کلاس دارد، از دانش آموزان خود نظر خواهی کند و آمار بگیرد و هنگام املاگویی، علاقه ی دانش آموزان را به آن شیوه ها نیز در نظر بگیرد. این گونه معلّمان قطعاً پیروز خواهند شد و گام مثبتی در جهت افزایش درست نویسی بر خواهند داشت. درست نویسی واژه ها، به یک مقطع و به یک کلاس صرف، مربوط نمی شود، بلکه اثرات آن تا همیشه ادامه دارد و معلّمان دلسوز در این راه می توانند تا حدی به بر طرف شدن مشکلات املايي کمک کنند.

مراجع

۱. ابرار حامد، نازیلا، دیکته ی حافظه ای، مهر ۱۳۸۷، رشد آموزش ابتدایی (۱)، ۹۴، ۱۲.
۲. حاج محمد نیا قالیباف، جمیله، آموزش املا و انشا، ۱۳۸۵، مشهد، نشر ایوار.
۳. عبداللهی حسینی، سید علی، املا آری، دیکته خیر!، دی ۱۳۸۶، رشد آموزش ابتدایی (۴)، ۸۹، ۱۱.
۴. علوی مقدم، سید بهنام، شیوه های ارزش یابی کتاب های فارسی تازه تالیف، اردیبهشت ۱۳۸۹، رشد آموزش راهنمایی تحصیلی (۸)، ۸۲، ۱۵.
۵. علوی مقدم، علیزاده، سید بهنام، فاطمه صغری، آموزش املا، ۱۳۸۹، چاپ دوم، تهران، ابوعطا.